

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Quàm aptè Christus in Sacramento manna absconditum appelletur. Sectio
IIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

nouum nomen scriptum in calculo, obedientiam, & subiectionem corporis ad animam, quæ duas reliquas dotes complectitur. Nam qui ad imperium animæ corpus promptissimè, & citissimè mouebitur, indicatur dos agilitatis, quia verò quod anima iullescit, continuo omnia peruadens se transferet, dos subtilitatis exprimitur.

III. Quarto Ambrosius Ansbertus, *calculus candidus* carbunculum interpretans vult eo Christum significari, qui carbunculi instar in tenebris lucet, mundumque vniuersum doctrinæ & gratiæ suæ splendore collustrauit. Igitur *Vincenti*, inquit, *dabo calculum candidum*, id est me ipsum, & per adoptionis gratiam confortem, & cohæredem meum in regno Patris efficiam. Deinde *nomen nouum*, Christiani appellationem interpretatur, iuxta illud *Esaiæ 62. Vocabitur tibi nomen nouum*, quod

Esai 62. 2.
Ioan. 2. 4.

os Domini nominauit: quod nomen quantum commune sit etiam reprobis, rectè tamen dicitur, quod nemo scit nisi, qui accipit, quia nosse Christi nomen, cum obseruatione mandatorum coniunctum est iuxta illud *Ioannis 2. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est*. Vnde & Paulus de quibusdam dicit

Ad Tit. 1.
16.
Ioachimus.

Confitentur se nosse Deum, facti autem negant. Quare accipere, inquit, ad gratiam diuinæ prædestinationis refertur. Eandem expositionem, tam de calculo, quam de nomine, tradidit *Ioachimus*, qui addit, *scire igitur quantæ dignitatis est vocari a Christo Christianum, nemo scit, nisi cui scire datum est, quod proprium est eorum, qui vicerunt concupiscentiam, & oculum aduersarium prostrauerunt*. Quinto *Primas*

Primas.
Gemma pretiosa, adoptio Dei.

calculus candidus pro gemma pretiosa accipiens docet esse adoptionem in filium Dei, quæ fide, & charitate continetur, quam adoptionem Christianorum nobilitas, & noua appellatio consequitur. Eam verò ait, sicut hoc loco *calculus candidus*, id est gemma pretiosa dicitur, ita à Christo margaritam fuisse appellatam, quam prudens ille negotiator inueniens osinium bonorum suorum venditione

Matth. 13. 46.
Amb. Ansb.

emisse, & comparasse dicitur, *Matth. 13. Sexto*, Alij in quibus est *Ambrosius Ansbertus*, aiunt, posse etiam per hunc calculum charitatem intelligi, quæ candorem habet, & ignem, candorem quidem quia vestis est, ignem quia amor est.

Apoc. 15. 6.
Charitas implet mandata, calculus candidus cum nomine nouo.

Quam ob causam *Apocalypsis 15.* dicitur de sanctis prædicatoribus: *Exierunt de templo vestri lapide mundo, & candido*. Igitur datur *vincentibus calculus candidus*, id est, ut diligant Deum, & proximum: datur etiam in calculo nomen nouum, ut nimirum ipsam dilectionem adimpleant in mandato nouo, iuxta illud *Ioannis 13.*

Ioan. 13. 34.
Hugo Card.

Mandatum nouum do vobis, ut diligatis inuicem, quod nemo scit, nisi qui accipit, quia charitatis virtutem ignorat, qui quis eam in mandato nouo non seruat. Denique *alij*, in quibus est *Hugo Cardinalis*, *calculus candidus* Christum Dominum in Eucharistiæ Sacramento interpretantur. Hæc sunt quæ sparsim tradunt interpretes: quid verò nos sentiamus, ex sequentibus planum fiet.

Quàm aptè Christus in Sacramento manna absconditum appelleretur.

SECTIO IIII.

I.
Christus in Eucharistiæ manna absconditum.

EX omnibus expositionibus quas de manna commemorauimus, illa & communior est, & excellentior, quæ per *manna absconditum* Christum intelligit, qui modo in Sacramento Eucharistiæ fidelibus occulto, modo per communionem datur: postea clarè per visionem beatificam ipsam eam victoribus communicandus, quam propterea fusius operæpretium duximus explicare. Manna igitur figuram

figuram Eucharistici panis fuisse, Christus ipse docuit Ioan. 6. ubi de Eucharistia Sacramento à se instituto differens ait, *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt: hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Quod etiam alludit Paulus cum dixit. 1. ad Corinth. 10. *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes eandem escam spiritualem manducaverunt.* Quo loco Apostolus cum manna escam spiritualem appellauit, plane significauit typum fuisse alterius veri manna: Sic enim argumentatur Tertullianus libro 5. contra Marcionem, ex illo loco Pauli ad Romanos 7. *Scimus autem quoniam lex spiritualis est, confirmat utique eam figuram esse & prophetiam rerum futurarum.*

Iam illud quaeres, in quonam manna illud materiale Christum in Sacramento adumbrauerit: Primum igitur, viso manna, dixerunt, Hebraei, Manhu, id est, quid est hoc? unde & nomen ipsum: quæ admiratio multo magis quadrat in panem Eucharisticum propter ea miracula, quæ eo conficiendo continentur. Quamquam Cyrill. Alexandrinus lib. 3. in Ioannem, cap. 34. docet fuisse expressum, & significatum, Iudæos non cognituros esse Christum, imò cum per contemptum reiecturos, dicentes, *Quid est hoc? Adde neque credituros mysterij Eucharistiae maiestatem.* Secundò dicebatur manna, panis Angelorum, ut est perspicuum ex Psalm. 77. *Pluit illis manna ad manducandum, panem caeli dedit eis, panem Angelorum manducavit homo.* Sic verò dicebatur, quia conficiebatur ministerio Angelorum, & populo de caelo mittebatur, atque huc alludens Christus Dominus agens de Sacramento Eucharistiae dixit Ioan. 6. *Ego sum panis viuus, qui de caelo descendi: ministri autem Angelorum, id est, sacerdotum conficitur, nec iam ipsi Angeli effectores, sed adoratores sunt, quemadmodum docet Sanctus Nilus monachus, D. Chrysostomi discipulus, qui scribens ad Anastasium Episcopum de ipso diuo Chrysostomo, sic ait: Sæpe vidit in Ecclesia Angelos, sed maxime tempore sacrificij Missæ: itaque admiratione, & lacrimis plenus amicis multum spiritualibus seorsum narrabat, quemadmodum cum sacerdos oblationem sanctam facere inciperet, plurimi Angeli è caelo delapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso circumstantes altare magna reuerentia, & quiete, ac silentio, usque ad mysterij consummationem assistunt. Deinde discurrunt huc, atque illic per totam Ecclesiam, Episcopos, & Presbyteros, qui corpus, & sanguinem distribuunt, adiuvant, & corroborant. Tunc addit. Hæc scribo, ut intelligentes quanti tremoris sit diuina Missa, nec ipsi remissi timorem Dei negligatis, nec illos alios loqui, aut musitare tempore oblationis, neque innuere audacter aut à statu grauitatis dimoueri, ne huc, atque illic circumspicere, aut igneue & dispersè vagari permittatis.* Hactenus Nilus. De quo testimonio legendus est Turrianus, posteriori suo tractatu de Eucharistia capite secundo, quo etiam pertinet illud Pauli. ad Corinthios vndecimo. Cum præcipit mulieribus orare in Ecclesia aperto capite propter Angelos. Aliam quoque rationem, cur panis viniificus dicatur panis Angelorum, tradit Dionysius Arcopagita, libro de caelesti hierarchia cap. 1. *Quia, inquit, Participatio Christi quæ nobis circumdatur, id est, in Sacramento Eucharistiae traditur, Angelis datur & participatur, id est, super naturam huius mundi, videlicet sine Symbolis.*

Tertio. Manna de nocte inuisibiliter descendebat de caelo Numerorum 11. ubi per noctem fidei status intelligitur, quæ cum id quod credit non videat, certo tamen credit Christum inuisibiliter sese in Sacramento præsentem exhibere. Quarto. Descendebat tantum circa castra Hebræorum, Exod. 16. & Numerorum 11. quia videlicet huius Sacramenti conseruatio solum in Ecclesia reperitur:

Ioan. 6. 31.
1. Cor. 10. 4
Tertull.
Ad Rom. 7.
14.

II.
Manna. I
quid est hic
de Eucharistia.
Cyrill.
Alex.
Iudæi increduli, circa
mysterium
Eucharistiae.
Psalm. 77. 24.
Ioan. 6. 15.
Panis Angelorum.
S. Nil.
D. Chrysost.

Angeli assistunt sacrificio Missæ.

Turrianus.
1. Cor. 11.
Dionys. Arcopagita.
reapagna.

III.
Manna de nocte status fidei.
Exod. 16.
Numer. 11.

IEGAS
POCAL

Defecit manna
in terra
promissionis.

hoc est, solum fit à legitimis sacerdotibus ac tite consecratis. Quintò. Datum fuit Hebraeis dum per desertum iter facerent, defecitque ubi primò ingressi sunt in terram promissionis. Sic enim Sacramentum Eucharistiæ solum in deserto huius vitæ communicatur fidelibus, ubi enim in terram promissionis, hoc est in caelestem patriam ingrediuntur, manifesto iam Christi conspectu perficiuntur, id, quod etiam eo expressum fuit, quod manna id Sabbato non descendebat: Etenim in Sabbato illo sempiterna quietis (id enim Sabbatum Hebraicè significat) iam non sub speciebus sacramentalibus, sed facie ad faciem Christum intuebitur. Sextò. Mirum est, quod manna illud soli expositum liquefiebat, & tamen ignem sustinere poterat, coquebatur enim, atque adeo durum ac solidum reddebatur. Vtrumque habes Exodi 16. & Numerorum 11. Ita manna Eucharisticum amoris ignem, rationis que ab eo, ac fide profectas optimè sustinet. At curiositatis humanae importunitatem, quæ ad solem, hoc est evidentiam rationis, naturalèque tantum lumen, profundissimum & abditissimum mysterium exigit, ferre non potest.

Exod. 16. 22.
Num. 11.

Septimò. Manna illud sapiebat id, quod quisque superet. Quemadmodum dicitur Sapientia 16. *Angelorum esca nutritiisti populum tuum, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem, substantiam enim tuam, & dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas, & deseruiens vniuersis que voluntati, ad quod quisque volebat, conuertebatur, quod quanquam absolute accipiunt Hebraei, ut auctor est*

Sapient. 16.
20.

D. Hieronymus
Psalm. 147. 14.
Omnium sa-
porum sua-
uitas ex man-
na solis ius-
su.

Num. 11. 8.
Exod. 16. 31.

Abul.
Lyranus.

Num. 21. 6.

Finis Adr.
Cesar. Are-
lat.

D. Gregor.

Suauitas Eu-
charistiæ.

Cæsarius.

Paschas.

D. Hieronymus in illa verba Psalmi 147. *Et adipe frumenti faciat te.* Probabilius tamen est, id miraculum iustis dumtaxat contigisse: ceteris verò retinuisse manna suum illum insitum saporem, qui erat sicut panis oleati, quemadmodum dicitur. Numerorum 11. illis verbis. *Circumibat populus, & colligens illud frangebatur mola, sive traherebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati.* Additur verò Exodi 16. *Gustusque eius, quasi similia cum melle.* Quod autem saporum illa mutatio solis iustis contingeret, loco sapientia paulò ante citato, expressum videtur, cum dicitur. *Dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas, deseruiens vniuersis que voluntati, &c.* Ex his enim verbis id ipsum probat Abulensis quasi. 5. in caput 9. Exodi, & questione 13. in decimum sextum caput Exodi, & questione 16. super caput vndecimum Numerorum. Et Lyranus in 16. caput Sapientia. Quo loco in huius rei confirmationem affert illud, quod plerique Hebræorum dicebant Numerorum 21. *Anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo:* Quibus verbis fatebantur improbi sibi manna, non quidquid volebant, sapuisse. Eandem sententiam tuetur Finis Adrianus libro octavo, flagelli contra Iudæos capite 17. Cæsarius Arlatensis Episcopus, homilia 5. de Pascha, & refertur tomo septimo Bibliotheca sanctorum Patrum. Denique idem affirmat Diuus Gregorius libro 6. Moralium capite 9. *Manna, inquit, omne delectamentum, atque omnis saporis suavitatem in se habuit, quod videlicet in ore spiritualium iuxta voluntatem edenium saporem dedit:* Id quod quamuis Greg. ad verbum Dei referat, aptius tamen quadrat in Sacramentum Eucharistiæ, cuius multiplicem dulcedinem, non nisi iusti sentiunt, quod eleganter Cæsarius loco citato his verbis exposuit. *Illud legis manna calidum illapsum per multimodas suauitates pariter meritum & generis sui excedebat intuitum, & cum creaturam suam dispensatio largitoris multiplici diuersitate condiret, præbebat gustum, quod ignorabat aspectum, iuxta propientis desiderium, esca illius nouit, & dignitas nascebatur. Quod igitur illic auisus faciebat, hic fides faciat, quod si in corpore cibus sapiat, in pectore Deus credulitate proficiat.* Legendus est Paschasius Abbas libro de corpore & sanguine Domini cap. 10.

Octavo. Mirum etiam est quod dicitur, Exod. 16. *Collegerunt alium manna III. Exod. 16. 17.* *magis, alius minus, & mensi sunt ad mensuram Gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregauerunt.* Quod miraculum Abulensis, quaestione septima in decimum sextum cap. Exodi sic intelligit: vt quamuis re ipsa alij plus de manna quam alij colligerent, prout quisque magis vel minus indigebat: tamen cum veniebatur ad mensuram, qua publice erat proposita, omnes reperirent eundem tantum Gomor, qua erat quantitas pro singulis definita, illis enim, qui plus collegerant, condonabatur manna diuinitus: ijs vero, qui minus, rarefiebat. Fiebat etiam diuinitus, vt id quod quisque colligebat, ipsi sufficeret. Quod ad mysterium Eucharistiae refert Rupertus libro 3. in Exodum cap. 17. Hoc, inquit, pro virtute cibi, & spiritalis potus, id est, corporis & sanguinis Christi sciendum & firmiter tenendum est, quod non pro quantitate portionis, quam quisque ore percipit secundum visibilem speciem panis, & vini, alius plus, alius minus consequitur de gratia uiuificantis spiritus: sicut enim Adam, cuius nos iniquitatem portamus, non pro quantitate morsus sui, siue pomi, quod momordit, sententiam & damnationem istam accepit, tantumque illi valuit pomum vnum momordisse, quantum si quisquid pomorum in arbore illa fuit, deuorasset: sic e contrario, vnusquisque nostrum, non pro quantitate portionis cuius panis, qua ius fragitur, quam ore sumit, aut dentibus terit, gratiam & vitam accipit. In eundem sensum hanc etiam figuram tractat Casar. Arelat. Episcopus loco citato. Quia benedictio, inquit, huius sacramenti seipsum distribuit, nec est distributione consumi. Idemque docet Guitmundus Archiepiscopus Auerlanus, libro 1. de corporis & sanguinis Christi veritate in Eucharistia. Denique hoc ipsum miraculum in semine coriandri, cui manna simile dicitur Exodi 16. potest etiam eleganter obseruari. Etenim Philo Iudaeus libro 2. allegoriarum sacra legis docet ex rei rusticae peritis, coriandri semen, etiam si minutissimè concidatur, singulas tamen portiuunculas & micras germinare, non secus quam coriandrum integrum: quod Philo quidem verbo Dei accommodat, quod vel minima sui particula prodest audientibus, fructumque virtutis producit: sed bene quadrat in Eucharistiae mysterium, in quo tantundem virtutis continent singulae particulae diuinae hostiae, quantum hostia integra.

Nono. Simul cum manna descendebat ros, quemadmodum dicitur Exodi. *V. Exod. 16. Num. 11. 9.* *16. Mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum, cumque operuisset superficiem terrae, apparuit in solitudine minutum, quasi pilo tussum in similitudinem pruinæ super terram.* Et Numerorum. 11. *Cumque descenderet nocte super castra, ros descendebat pariter & Man.* Rabbi Salomon locum Exodi citatum sic intelligit, vt primo caderet pruinæ super terram, deinde manna desuper: tum ros aliquantulum concretus, ita vt manna esset intermedium ac repositum inter duo veluti stramina pruinæ, & roris, quod purum, & immune à sordibus colligeretur à populo: nam quod prius descendebat pruinæ, & super eam manna, colligit Rabbi Salomon ex illis verbis, Numerorum 11. *Cumque descenderet ros super castra, descendebat pariter, & Man:* pro quo est Hebraice, Descendebat super eum manna. quod autem rursus super manna ros descenderet, ostendit ex illis verbis Exod. 16. *Quæ Hebraice sic habent, Mane quoque fuit operimentum roris.* Quæ ille interpretatur de rore paululum concreto, qui esset ipsius manna opedimentum, & quo, oriente sole, liquefacto maneret manna discoopertum: hoc enim sensu accipit verba consequentia, *Et ecce in solitudine minutum discoopertum, id est manna, quod erat minutum instar granorum*

Rabbi. Salo.
Lyran.
Abulenf.

coriandi, apparebat liquefacto rore discoopertū. Hanc Rabbi Salomonis sententiam refert & sequitur Lyranus in 16. cap. Exodi: eam etiam commemorat, & ex parte approbat Abulenfis in commentarijs eius loci, & questione decima octava super undecimum caput Numerorum. Priore autē loco eum ponit ordinem in descensu manna, ut prius Deus mitteret ventū, qui superficiem terræ purgaret; deinde descenderet pruina, tum verò manna: idque ait colligi ex illis verbis Numerorum 11. *Cum descenderet ros, descenderat pariter & Man.* In eo autem dissentit à Rabbi Salomone, Lyrano, & alijs Hebræis, quod non admittat illud roris operimentum, quod ipsi addunt super manna. Vides igitur antequam manna descenderet, mitti solitam pruina, ut manna purum reciperetur, in quo expressa est ea puritas, quam nostrum manna viuificum in accedenibus requirit, præcipue vero castitas, que per pruina candidissimam optime intelligitur. Deinde cū descenderet manna descendebat pariter & ros: quia descendente manna Eucharistico, & communicato fidelibus, descendit simul ros diuinæ gratiæ, quæ longè copiosius in hoc sacramento; quàm in cæteris tribuitur.

VI.
Exod. 16. 32.
D. Ambros.
Paschas.
Capit. 5.

Decimo. Dicitur Exodi 16. Saporem manna fuisse quasi simile cum melle, quod egregie consentit cum pane Eucharistico, de quo Ambrosius lib. 5. de sacramentis cap. 3. & Paschasius Abbas libro de corpore & sanguine Domini cap. 10. intelligunt illud Canticorum 5. *Veni in hortum meum soror mea sponsa, miscui murrham meam cum aromatibus meis, comedi sauum cum melle meo, & bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.* Quo loco aduertendum est Septuaginta transtulisse, *comedi panem meum cum melle meo*; quo fit ut rectè hunc

Dulcedo sacrae synaxiu.

locum ad Christum plerique referant hoc sensu, vsque adeo, inquit Christus, mihi incundum fuit pro hominibus mortem oppetere, ut sacramentum instituerim, in quo hanc mortis, & passionis meæ recordationem fideles assidua commemoratione replicarent, præcipiendo nimirum illis, ut de hoc pane comederent, ac de vino biberent, & spiritali dulcedine, quæ melli comparatur, perfunderentur. Undecimo, manna singulis diebus colligebatur, præterquam in Sabbato. Quod expendens Theodoretus in questionibus super Exodum: eam reddit rationem quæst. 31. voluisse Deum docere illum populum quandam vitæ rationem curis liberam, vnde quia aliqui diffidentes in posterum diem seruauerunt, eam ob causam manna computruit, & vermibus scatens repertum est. Quod enim id non manna vitio accideret, finem facit Sabbatum, in quo integrum seruabatur: cur verò Sabbato non plueret, aliam affert Theodoretus rationem quæst.

Frequenter accedendum, ad sacram mensam. Panis quotidianus super substantialis.

32. Quia videlicet cum Deus Hebræis lege præcepisset quiescere die Sabbati; voluit quoque ipse suo exemplo eos ad præceptū seruandum incitare. Verum ut ad mysteria veniamus: manna singulis diebus colligebatur præterquam in Sabbato, in typum panis Eucharistici, qui sæpe dum hanc vitam agimus sumendus est: Nam cum Sabbatum illud sempiternum aduenerit, iam non sub velamine specierum, sed facie ad faciem Christo communicabimus.

VII.
Math. 6.
Tertullian.
D. Cyprian.
D. Hieron.
D. August.
Chromat.
Chrysol.
Rabban.
D. Ambros.

Atque hanc ob causam, panis iste quotidianus appellatur in oratione Dominica, Luca 11. Sic enim ibi vertit Latinus interpres, cum Math. 6. transtulisset *super substantialis*. De Eucharistia enim panem quotidianum interpretantur Tertullianus libro de oratione Dominica, Diuus Cyprianus in expositione orationis Dominicæ, & libro 4. epistolarum, epist. 6. Diuus Hieronymus contra Pelagianos, Diuus Augustinus libro 2. de sermone Domini in monte cap. 12. Chromatius in Mathæum cap. 6. Petrus Chrysologus serm. 68. Rabbanus lib. 1. de institutione sacerdotum cap. 3. & D. Ambrosius libro 5. de sacramentis, capit. 4.

vbi inter alia, si quotidianus, inquit, est panis, cur post annum illum sumis? sic vine, ut
 quotidie merearis accipere. Sed aduertendum est, pro quotidiano, haberi Græcè
 ἐπιούσιον, quam dictionem, primo quidam interpretatur super substantialiẽ, vt
 dicatur, iste panis super substantialis, id est, omnes creaturas longè superans: quæ
 expositio est Ioannis Cassiani collatione 9. cap. 21. ἐπιούσιον, inquit, dicitur, quia
 super omnes substantias est, omnesque creaturas magnificentia, & sanctitatis eius oblimitas
 excedit. Eandemque tradit Diuus Ambrosius libro 5. de Sacramentis cap. 20.
 Secundò, Alij ἐπιούσιον, substantialẽ interpretantur, id est, ad substantiam ho-
 minis pertinentem, vt nimirum deducatur à Græco nomine εὐσία, quod substan-
 tiam significat. Quam expositionem probabiliorem arbitrat Episcopus Gan-
 dauensis cap. 41. lxx concordia Evangelicæ: quæ etiam modo videtur intelle-
 xisse Diuus Basilius in quæstionibus compendio explicatis, quæst. 252. & Theo-
 phylactus in sextum caput Matthæi. Eamque etiam affert Diuus Ambrosius lo-
 co paulò ante citato. ἐπιούσιον, inquit, dicitur, quia anima nostra substantiam sulcit.
 Tertio, Diuus Hieronymus in Mathæum, præcipuum, seu eximium interpre-
 tatur: In Græco, inquit, habetur ἐπιούσιον, quod verbum septuaginta interpretes
 ἐπιούσιον frequentissime transferunt, considerauimus ergo in Hebræo, & vbi cunque septuaginta inter-
 pretes Periuision, expresserunt, nos inuenimus, Segullah, quod Symmachus ἐξαιρετόν, id
 est, præcipuum, seu eximium translulit, licet quodam in loco peculiari interpretatus sit. Hæc
 ille. Et quidem ἐπιούσιον, sumi pro acceptabili, & peculiari perpicuum est ex
 Paulo ad Tit. 2. Et mundaret sibi populum acceptabilem: Græcè περιούσιον, id quod
 videtur desumpsisse Paulus ex Deut. 7. Te elegit Dominus Deus tuus, vt sis ei populus
 peculiaris, vbi Septuaginta translulerunt περιούσιον, significat etiam possessionem,
 Esal. 134. Elegit Dominus in possessionem sibi: Septuaginta, & Theodotio transtule-
 runt περιούσια σου. Aquila, & quinta editio περιούσιον: certumque est illud
 quod ait Hieronymus, Symmachum pro eo quod in Hebræo est הַרְבֵּי & apud
 Septuaginta περιούσιον reddidisse ἐξαιρετόν, hoc est, eximium & egregium.
 Quæ translationum varietas ortum habet ex varia significatione præpositionis
 ἐπι, quæ interdum significat circum, interdum etiam eminentiam, vnde qui
 translulerunt, acceptabilem, peculiarem, possessionem sumunt ἐπίαν, pro fa-
 cultatibus & substantia, & ἐπι, pro circum, vt περιούσιον idem sit, atque quod
 est in nostris facultatibus, & possessionibus & circum nostra bona, quasi pecu-
 liare, & proprium qui vero transferunt eximium & egregium sumunt ἐπίαν pro
 substantia, & ἐπι pro eminentia, vt περιούσιον idem sit, atque id quod reliquis
 omnibus substantijs excellit, id quod verissimū est de pane Eucharistico. Quar-
 tò Diuus Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 4. docet latinum interpretem
 translulisse quotidianum, ex eo quod Græci aduenientem diem appellent ἐπιού-
 σιον, seu ἐπιούσιον ἡμῶν, iuxta quam nominis interpretationem, quæ optime
 exponit vulgati interpretis Lucae II. versionem, dicendum est, nomen Epiusion,
 non deduci à nomine Vsa, nec à verbo εἶμι, id est, sum, sed à verbo ἐπιμι, quod
 significat ire, vnde ἐπιμι, id est, aduenio, vt panis epiusios, idem sit quod panis
 quotidianus, quasi quotidie adueniens: in quem sensum Diuus Hieronymus
 loco citato testatur in Euangelia, quod dicitur secundum Hebræos, se pro pane
 substantiali reperisse mahar, id est, crastinum: & eandem ob causam Severus
 Alexandrinus Patriarcha libro de ritibus baptismi, & Synaxeos apud Syros re-
 ceptis (vt testatur ibidem Diuus Hieronymus,) panem indigentia nuncupavit,
 quæ omnes interpretationes, & literæ, & mysterio consentaneæ sunt, sed vlti-
 ma ad similitudinem manna, quam prosequimur, maximè pertinet.

Ioan. Cas-
sian.
D. Ambros.
Episcop.
Ganda.
D. Basilius.
Theophil.
D. Ambros.
D. Hieron.

IEGAS
pocal
C

D. Ambros.
D. Hieron.
Seuer. Alex.

Quod verò Messias deberet esse manna, quo fideles alerentur, vel ipsi Rab-
 bini Hebræorum, qui Christum præcesserunt, confitentur: nam in primis Rab-
 bi Cathana in commentarijs super Genesim, in illa verba capitis 49. quæ ille sic
 legit: *Ligans ad vitem civitatem suam, lauabit in vino vestem suam, & in sanguine vine
 pallium suum. Hac inquit, verba, Ligans ad vitem Civitatem, ostendunt sacrificium fu-
 turum ex vino, in quo vino transmutabitur in substantiam sanguinis Messia: quod autem se-
 quitur, Rubicundiores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores: illud significat,
 quod in sacrificio quod etiam ex pane conficietur, non obstante quod album sit vel ut lac, conuer-
 tetur substantia in substantiam corporis Messia, erisque in ipso sacrificio substantia sanguinis
 Messia rubra ut vinum.* Secundò Rabbi Moyles in Psalmum 135. super illi verba.
*Qui dat escam seu panem, omni carni: quoniam in æternum misericordia eius, hoc est in-
 quit, quod dicitur Psalm. 33. Gustate & videte quoniam bonus est Deus, quia nimirum pa-
 nis quem dat omnibus, ipse Rex Messias, & caro eius, & hoc quod dicitur, Gustate & vi-
 dete quoniam bonus est Deus, & erit hoc mirabile magnum.* Tercio. Psalm. 32. ubi nos le-
 gimus, *Erit firmamentum in terra in summis montium, habet veritas Hebræa, erit pla-
 centa frumenti, vel fructum frumenti in terra in capite montium.* In quem locum Rab-
 bi Salomon: *Magistri, inquit, bona memoria exposuerunt hoc esse genus placentarum in
 diebus Messia. Quod autem Messias ipse futurus esset hæc placenta frumenti, ex-
 posuit Rabbi Berachias nomine Rabbi Isaac his verbis. Sicut Redemptor primus, id
 est, Moses, fecit descendere manna, Exodi 16. ita redemptor ultimus, id est, Messias, erit
 placenta frumenti in terra.* Imo Rabbi Ionathas in sua paraphrasi Chaldaica sic lo-
 cum eundem transtulit, *Erit sacrificium panis in terra in capite montium Ecclesia:*
*Quamvis enim nos modo in Chaldaica paraphrasi ita legimus, Erit substantificus pa-
 nis in terra in capite montium: Testatur tamen Galatinus libro 10. Arcanorum cap.
 4. cum paraphrastem non esse Ionatham Ben, seu filium Vselis, sed Rabbi Aki-
 lam, seu Rabbi Ioseph: ipsum enim Rabbi Ionatham locum plane transtulisse
 sicuti diximus, nec eius interpretationem in psalterium, quamvis rarissima sit,
 negandam esse, cum passim citetur ad Hebræis, & Besempheer Kibucim, id est,
 in libro Collectionum crebro illius fiat mentio: in quo libro eiusmodi Chaldæa
 translatio Rabbi Ionathæ commemoratur, de hoc testimonio legendus est A-
 drian. Fin. lib. 8. Flagelli contra Iudæos in tertia Iudæorum oppositione capite
 4. Quartò. In expositione libri Genesis, quæ est Rabbi Moylis Hadarsam, super
 illud capite 39. *Ioseph ductus est in Ægyptum, inter alia sic habetur: Hoc est, quod scri-
 ptum est, Osee 11. In funiculis Adam traham eos in vinculo charitatis, & ero eis sicut ele-
 vatores iugi super maxillas eorum, & inclinabo ad eum cibum, vel comestionem. Hi sunt Is-
 rael, quos Dominus trahit in vinculo dilectionis, sicut dictum est, Malachia 1. Dilexi vos,
 dicit Dominus, & ero eis sicut elevatores iugi, quia exaltaui tribulationes eorum super eos, &
 inclinabo ad eum cibum, bonum videlicet ac suavem, de quo dictum est, Psalm. 72. Et erit
 placenta frumenti in terra: Hactenus traditio. Cum igitur ostensum sit ex Rabbi
 Ionathæ paraphrasi Messiam futurum fuisse hanc placentam frumenti, & sacri-
 ficium panis in capite montium Ecclesiæ, id est, sacerdotum, planè efficitur
 Messiam ipsum futurum fuisse hunc cibum suavissimum, de quo iuxta traditio-
 nem Rabbi Moylis, Osee vaticinatur, ut meritò, per suavissimum manna ex-
 plicari debuerit.**

Christura